

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

**Адміністративне
судочинство**

Навчально-методичний посібник

Чернівці
2021

УДК 342.95
А 28

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Протокол № __ від __ 2021 р.

Рецензенти:

Вдовічен Віталій Анатолійович, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор юридичних наук, доцент

Огородник Анатолій Петрович, директор Чернівецького регіонального відділення Національної школи суддів України, суддя у відставці, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

Автори: *Гордєєв Віталій Володимирович*, к.ю.н., доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, *Паскар Ауріка Лазорівна*, к.ю.н., доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Гордєєв В.В., Паскар А.Л.

А 28 **Адміністративне судочинство:** навч.-метод. посібник / Віталій Гордєєв, Ауріка Паскар. – Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. – 82 с.

Навчально-методичний посібник з курсу «Адміністративне судочинство» містить опис навчальної дисципліни, програму навчального курсу, теми та зміст лекційних і практичних занять, перелік завдань для самостійної роботи студентів, тематику рефератів, список літератури та критерії оцінювання знань студентів.

Для студентів, аспірантів і викладачів юридичних вузів і факультетів.

УДК 342.95

© Гордєєв В.В., Паскар А.Л., 2021

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2021

ЗМІСТ

Мета і завдання навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни	7
Програма навчальної дисципліни.....	11
Плани лекційних занять	18
Плани практичних занять та методичні рекомендації щодо підготовки до них.....	39
Завдання для самостійної роботи студентів.....	72
Теми рефератів і доповідей.....	75
Вимоги та критерії до оцінювання знань студентів.....	76
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури до навчальної дисципліни.....	78

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний курс «Адміністративне судочинство» є обов'язковою дисципліною освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» в обсязі 6 кредитів ЄКТС.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» є:

а) дати студентам такі знання та розуміння у предметній галузі адміністративного судочинства: про поняття, структуру адміністративного судочинства; про сутність, специфіку адміністративно-процесуальних норм; процесуальний статус суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин; ролі та систему доказів в адміністративному судочинстві; значення заходів процесуального примусу в адміністративному процесі; специфіку адміністративного судочинства як форми відправлення правосуддя; особливості провадження в суді першої інстанції; особливості провадження в окремих категоріях справ; порядок апеляційного провадження; специфіку касаційного провадження та провадження за нововиявленими та виключними обставинами; порядок виконання судових рішень в адміністративних справах;

б) виробити у студентів такі когнітивні вміння у предметній галузі адміністративного судочинства: розпізнавати суть та особливості проявів принципів адміністративного процесуального права; уміти аналізувати судову практику по вирішенню адміністративних справ; уміти визначати підсудність адміністративних справ; вміння складання позовних заяв і заяв з процесуальних питань; чітко розрізняти пізнавальний інструментарій адміністративного процесуального права серед іншого пізнавального інструментарію та вміло обирати пізнавальний інструментарій для аналізу юридичної практики, здійснення відповідних узагальнень, обґрунтування оцінок, висновків та практичних пропозицій;

в) прищепити студентам наступні практичні навички у предметній галузі адміністративного судочинства: складання позовної заяви та відзиву на неї; складання апеляційної скарги та

відзиву; оформлення клопотань; знаходження належних та достатніх аргументів для обґрунтування рішення адміністративного суду; вміння складання та направлення касаційних скарг; застосування Європейської Конвенції про захист людських прав і основоположних свобод, протоколів до неї для обґрунтування порушення порядку виконання рішень суду; аналіз практики Верховного Суду з метою визначення особливостей практики в окремих категоріях справ.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» охоплює: поняття, функції, структура адміністративного судочинства; джерела правового регулювання та принципи адміністративного судочинства; процесуальний статус суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин; ролі та систему доказів в адміністративному процесі; значення заходів процесуального примусу в адміністративному процесі; специфіку адміністративного судочинства як форми відправлення правосуддя; особливості провадження в суді першої інстанції; особливості провадження в окремих категоріях справ; порядок апеляційного провадження; специфіку касаційного провадження та провадження за нововиявленими та виключними обставинами; порядок виконання судових рішень в адміністративних справах; специфіку адміністративно-деліктних проваджень; стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення; провадження за зверненнями громадян.

Основними завданнями вивчення студентами дисципліни «Адміністративне судочинство» є: формування наукового світогляду студентів-правників; засвоєння студентами специфіки адміністративного судочинства; підвищення правової культури студентів; формування у студентів умінь самостійно аналізувати та оцінювати юридичну практику; вироблення в студентів основних навичок оформлювати одержані результати пізнання адміністративного судочинства в есе, наукові повідомлення, доповіді, реферати, наукові огляди; опанування студентами основами понятійно-категоріальний апарату адміністративного судочинства; вивчення стадій та строків адміністративного

судочинства; опанування студентами змістом правових положень Європейської Конвенції щодо порушення ст. 6 ЄКПЛ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» студент буде знати та розуміти: поняття, функції, структура адміністративного процесуального права; джерела правового регулювання та принципи адміністративного процесуального права; процесуальний статус суб'єктів адміністративно-процесуальних відносин; ролі та систему доказів в адміністративному процесі; значення заходів процесуального примусу в адміністративному процесі; специфіку адміністративного судочинства як форми відправлення правосуддя; особливості провадження в суді першої інстанції; особливості провадження в окремих категоріях справ; порядок апеляційного провадження; специфіку касаційного провадження та провадження за нововиявленими та виключними обставинами. Студент буде уміти: вільно орієнтуватися в адміністративно-процесуальному законодавстві, готувати процесуальні документи; вільно володіти базовим понятійно-категоріальним апаратом адміністративного судочинства; застосувати адміністративно-процесуальне законодавство на практиці; вільно орієнтуватися в системі рішень ЄСПЛ щодо порушення права на справедливий судовий розгляд; вибудовувати систему належної аргументації при аналізі конкретних адміністративних справ; формулювати необхідні положення, узагальнення, оцінки, висновки та практичні рекомендації під час аналізу ходу та результатів застосування адміністративного процесуального законодавства на практиці; обґрунтовано та мотивовано викладати свої думки; застосовувати набуті знання у повсякденній практичній професійній діяльності; самостійно опрацьовувати навчальну і наукову літературу, нормативно-правові акти, в тому числі інтернет-ресурси з питань адміністративного процесуального права.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	3	6	180	30	60	н/п	н/п	90		екзамен
Заочна	2	3	6	180	6	12	н/п	н/п	162		екзамен

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						заочна форма				
	усь ого	у тому числі				ус ьо го	у тому числі				
		л	п р	інд	с. р.		л	пр	ла б	ін д	с.р .
Змістовий модуль 1. Загальні положення адміністративного судочинства											
Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства	13	2	4	н/п	н/п	7	13	н/п	1	н/п	н/п
Тема 2. Принципи адміністративного судочинства	13	2	4	н/п	н/п	7	16	1	1	н/п	н/п
Тема 3. Суб'єкти адміністративного судочинства	15	4	4	н/п	н/п	7	16	1	1	н/п	н/п

Тема 4. Докази в адміністративному судочинстві	13	2	4	н/п	н/п	7	15	н/п	1	н/п	н/п
Тема 5. Процесуальні строки, судові виклики та судові витрати в адміністративному судочинстві	13	2	4	н/п	н/п	5	11	н/п	1	н/п	н/п
Тема 6. Заходи процесуального примусу та забезпечення позову в адміністративному судочинстві	13	2	4	н/п	н/п	7	17	н/п	1	н/п	н/п
Разом за ЗМ1	80	14	24	н/п	н/п	40		2	6	н/п	н/п

Змістовий модуль 2. Особливості проваджень в адміністративному судочинстві

Тема 7. Позовне провадження	12	2	4	н/п	н/п	6	17	2	1	н/п	н/п
Тема 8. Розгляд справи по суті	14	2	6	н/п	н/п	6	15	н/п	1	н/п	н/п
Тема 9. Спрошене позовне провадження та позовне провадження в окремих категоріях адміністративних справ	16	4	6	н/п	н/п	6	17	н/п	1	н/п	н/п
Тема 10. Апеляційне провадження	14	2	4	н/п	н/п	8	13	2	1	н/п	н/п
Тема 11. Касаційне провадження	16	2	6	н/п	н/п	8	11	н/п	1	н/п	н/п

Тема 12. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами	14	2	4	н/п	н/п	8	11	н/п	1	н/п	н/п
Тема 13. Виконання судових рішень в адміністративних справах і відновлення втраченого судового провадження	14	2	4	н/п	н/п	8	8	н/п	н/п	н/п	н/п
Разом за ЗМ 2	100	16	36	н/п	н/п	50	92	4	6	н/п	н/п
Усього годин	180	30	60	н/п	н/п	90	180	6	12	н/п	н/п

1.1. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми
1.	Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства
2.	Тема 2. Принципи адміністративного судочинства.
3.	Тема 3. Суб'єкти й учасники адміністративно-процесуальних відносин
4.	Тема 4. Докази в адміністративному процесі
5.	Тема 5. Процесуальні строки
6.	Тема 6. Заходи процесуального примусу в адміністративному процесі
7.	Тема 7. Адміністративне судочинство як форма відправлення правосуддя
8.	Тема 8. Провадження в суді першої інстанції
9.	Тема 9. Особливості провадження в окремих категоріях справ
10.	Тема 10. Апеляційне провадження
11.	Тема 11. Касаційне провадження
12.	Тема 12. Провадження за нововиявленими обставинами

13.	Тема 13. Виконання судових рішень в адміністративних справах
-----	--

1.2. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми
1.	Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства
2.	Тема 2. Принципи адміністративного судочинства.
3.	Тема 3. Суб'єкти й учасники адміністративно-процесуальних відносин
4.	Тема 4. Докази в адміністративному процесі
5.	Тема 5. Процесуальні строки
6.	Тема 6. Заходи процесуального примусу в адміністративному процесі
7.	Тема 7. Адміністративне судочинство як форма відправлення правосуддя
8.	Тема 8. Провадження в суді першої інстанції
9.	Тема 9. Особливості провадження в окремих категоріях справ
10.	Тема 10. Апеляційне провадження
11.	Тема 11. Касаційне провадження
12.	Тема 12. Провадження за нововиявленими обставинами
13.	Тема 13. Виконання судових рішень в адміністративних справах

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні положення адміністративного судочинства

Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства

Поняття та сутність адміністративного судочинства. Ознаки та специфічні особливості адміністративного судочинства. Мета і завдання адміністративного судочинства. Європейські стандарти адміністративного судочинства та їх імплементація у національне законодавство. Структура адміністративного судочинства. Поняття та сутність адміністративно – процесуальної діяльності. Специфіка процесуальних актів в адміністративному судочинстві.

Складові частини адміністративного судочинства. Поняття та сутність проваджень в адміністративному судочинстві. Види проваджень в адміністративному судочинстві. Загальна характеристика основних проваджень адміністративного судочинства.

Правозастосовча природа адміністративного судочинства. Специфіка застосування правових приписів в адміністративному судочинстві.

Процесуальна форма розгляду судових справ у порядку адміністративного судочинства. Дотримання конвенційних гарантій справедливого судового розгляду в адміністративному судочинстві. Процесуальні та матеріально-правові основи адміністративного судочинства. Спільні та відмінні риси адміністративного та інших видів судочинств в Україні.

Тема 2. Принципи адміністративного судочинства

Поняття та значення принципів адміністративного судочинства. Форми закріплення принципів адміністративного судочинства. Система принципів адміністративного судочинства та її ознаки. Конституційні принципи в адміністративному судочинстві. Загальна характеристика загальнопроцесуальних принципів адміністративного судочинства. Зміст спеціальних

принципів адміністративного судочинства.

Роль Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини і правових позицій Європейського суду з прав людини у формуванні принципів адміністративного судочинства. Специфіка джерел принципів адміністративного судочинства. Форми закріплення та визначення змісту принципів адміністративного судочинства. Роль і функції принципів адміністративного судочинства у забезпеченні права на справедливий судовий розгляд.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного судочинства

Поняття та ознаки суб'єктів адміністративного судочинства. Суб'єкти адміністративного судочинства як учасники адміністративно-процесуальних правовідносин. Адміністративно-процесуальний статус суб'єктів адміністративного судочинства. Процесуально-правовий статус учасників адміністративного судочинства.

Суд як учасник адміністративного судочинства. Порядок визначення судді, який буде розглядати адміністративну справу. Відвід та самовідвід судді в адміністративному процесі.

Поняття учасник адміністративного (судового) процесу та їх види. Склад учасників справи. Права й обов'язки учасників справи. Поняття сторін в адміністративному процесі. Процесуальний статус сторін. Заміна неналежної сторони в адміністративному процесі. Особливості участі у справі органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Процесуально-правовий статус третіх осіб. Представництво в адміністративному судочинстві. Поняття та види.

Інші учасники судового процесу. Загальна характеристика процесуального становища інших учасників адміністративного судочинства.

Тема 4. Докази в адміністративному судочинстві

Поняття та види доказів в адміністративному судочинстві. Загальна характеристика інституту доказового права в адміністративному судочинстві. Специфіка норми адміністративно-процесуального законодавства, які регулюють основні питання щодо доказів. Норми, які регулюють порядок дослідження доказів. Норми-принципи адміністративного процесу та їх роль в доказовій діяльності.

Підстави класифікації та види доказів в адміністративному судочинстві. Характеристика окремих видів доказів в адміністративному судочинстві. Засоби доказування, передбачені адміністративним процесуальним законодавством.

Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів. Подання та витребування доказів. Види та зміст процесуальних документів, пов'язаних із доказовою діяльністю в адміністративному судочинстві. Поняття та сутність забезпечення доказів в адміністративному судочинстві. Допустимі види забезпечення доказів в адміністративному судочинстві. Правила оцінки доказів. Порядок дослідження доказів в адміністративному судочинстві.

Поняття та зміст діяльності щодо доказування в адміністративному судочинстві. Складові елементи адміністративно-процесуального доказування. Поняття та засоби доказування в адміністративному судочинстві. Порядок визначення предмета і меж доказування в адміністративному судочинстві. Обставини, які не потребують доказування. Суб'єкти доказування в адміністративному судочинстві. Підстави звільнення від доказування.

Тема 6. Заходи процесуального примусу та забезпечення позову в адміністративному судочинстві

Поняття й ознаки заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Підстави і процесуальний порядок застосування заходів процесуального примусу: попередження, видалення із

залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф.

Сутність і процесуальна мета забезпечення позову. Підстави забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Основні види забезпечення позову, притаманні адміністративному судочинству. Форми і зміст заяви про забезпечення позову. Порядок подання заяви про забезпечення позову. Процесуальний порядок розгляду заяви про забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Підстави та порядок скасування заходів забезпечення позову.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Особливості проваджень в адміністративному судочинстві

Тема 7. Позовне провадження

Загальна характеристика адміністративних справ, які розглядаються за правилами позовного провадження в адміністративному судочинстві. Сутність спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві. Специфіка позовного провадження в окремих категоріях справ, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

Законодавчі вимоги до процесуальних строків і порядку розгляду адміністративних справ по суті. Правова сутність і наслідки залишення адміністративного позову без розгляду. Підстави та правові наслідки закриття провадження в адміністративній справі. Особливості зупинення і поновлення судових проваджень в адміністративному судочинстві.

Поняття та класифікація судових рішень в адміністративному судочинстві. Зміст і структура рішення адміністративного суду. Процесуальний порядок ухвалення та проголошення судових рішень в адміністративному судочинстві. Законна сила судових рішень.

Тема 8. Провадження в суді першої інстанції

Позовна заява як підстава відкриття позовного провадження в адміністративному судочинстві. Форма та зміст позовної заяви

в адміністративному судочинстві. Хто має право звернутися до суду з позовною заявою.

Особливості та процесуальний порядок відкриття позовного провадження. Зміст ухвали адміністративного суду про відкриття позовного провадження у справі. Підстави залишення позовної заяви без руху в адміністративному судочинстві та її повернення. Процесуальні наслідки залишення позовної заяви без руху, повернення. Законодавчі підстави відмови суду у відкритті провадження у справі. Зміст ухвали суду про відмову у відкритті провадження у справі та її наслідки для позивача.

Мета і завдання підготовчого провадження в адміністративному судочинстві та строк його проведення. Підготовче засідання як складова підготовчого провадження: мета, завдання, строк і процесуальний порядок його проведення. Загальна характеристика судових рішень, які можуть прийматися під час підготовчого засідання в адміністративному судочинстві. Процесуальний порядок оформлення відмови від позову та визнання позову. Сутність примирення сторін та його процесуальні наслідки для інших суб'єктів адміністративного судочинства. Особливості судового розгляду адміністративних справ у позовному провадженні. Судові рішення за результатами розгляду справи в суді першої інстанції.

Тема 9. Особливості провадження в окремих категоріях справ

Специфіка розгляду складних адміністративних справ. Критерії визначення складності адміністративних справ. Категорії адміністративних справ, визначених законодавцем як складних. Особливості процесуального порядку розгляду термінових адміністративних справ. Категорії адміністративних справ, які підлягають розгляду в порядку термінових. Сутність і значення типових адміністративних справ та порядок їх розгляду. Особливості провадження у зразкових адміністративних справах. Особливості судових рішень за результатами розгляду зразкових адміністративних справ та їх роль для правозастосовної практики.

Тема 10. Апеляційне провадження

Сутність апеляційного провадження в адміністративному судочинстві. Порядок і строки звернення до апеляційного суду. Форма та зміст апеляції. Суб'єкти апеляційного оскарження.

Процесуальні дії суду апеляційної інстанції щодо підготовки та розгляду справи у судовому засіданні. Повноваження суду апеляційної інстанції та межі перегляду ним судових справ. Інститут заперечення на апеляційну скаргу: поняття, сутність і значення. Повноваження апеляційного суду в адміністративному судочинстві.

Поняття, види та зміст судових рішень апеляційного суду, інстанції. Законодавчі підстави зміни чи скасування оскаржуваного судового рішення. Загальна характеристика підстав закриття справи судом апеляційної інстанції.

Тема 11. Касаційне провадження

Перегляд судових рішень, які набрали законної сили. Підстави для касаційного оскарження. Вимоги до касаційної скарги. Строки касаційного оскарження. Підготовка справи до розгляду. Розгляд справи. Межі перегляду судом касаційної інстанції.

Суть і зміст права на оскарження судового рішення в адміністративній справі в касаційному порядку. Процесуальний порядок реалізації права на касаційне оскарження в адміністративному судочинстві. Суб'єкти касаційного оскарження.

Суд касаційної інстанції в адміністративному судочинстві та його повноваження. Процесуальний порядок відкриття та розгляду адміністративних справ у касаційному порядку. Види та зміст рішень касаційного суду. Законна сила судових рішень за наслідками касаційного оскарження. Суть і призначення окремої ухвали суду касаційної інстанції. Правові висновки касаційного суду: поняття, мета і практичне значення.

Тема 12. Провадження за нововиявленими обставинами

Визначення та суть провадження за нововиявленими обставинами. Підстави та завдання провадження за нововиявленими обставинами. Критерії визначення обставин нововиявленими. Процесуальний порядок перегляду судових рішень в адміністративних справах у зв'язку з нововиявленими обставинами. Види, зміст і характеристика судових рішень за результатами перегляду справи за нововиявленими обставинами.

Підстави та процесуальний порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративному судочинстві.

Тема 13. Виконання судових рішень в адміністративних справах

Законна сила судового рішення. Порядок набрання судовим рішенням в адміністративній справі законної сили. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням.

Поняття та зміст діяльності щодо виконання судових рішень адміністративного суду. Порядок добровільного виконання судового рішення в адміністративній справі. Специфіка, підстави та умови виконання судового рішення в адміністративній справі в примусовому порядку. Поняття й ознаки виконавчого провадження в адміністративному судочинстві. Учасники виконавчого провадження. Права й обов'язки учасників виконавчого провадження. Форма і зміст виконавчого листа. Порядок пред'явлення виконавчого листа до виконання. Строк пред'явлення виконавчого листа до виконання. Наслідки пропущення строку пред'явлення виконавчого листа до виконання. Процесуальний порядок поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання. Інститут примирення сторін у процесі виконання судового рішення в адміністративній справі. Контроль суду за процесом виконання судових рішень в адміністративному судочинстві.

ПЛАНІ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні положення адміністративного судочинства

Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства

1. Історія виникнення, становлення та розвитку адміністративного судочинства в Україні.
2. Конституційно- правові основи адміністративного судочинства.
3. Європейські стандарти адміністративного судочинства.
4. Поняття, мета і завдання адміністративного судочинства.
5. Предмет, метод і структура адміністративного судочинства.
6. Джерела адміністративного судочинства.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.
5. Адміністративне судочинство : навч. пос. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.
6. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук,

А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарибасєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

8. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

9. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

10. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

11. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

12. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

13. Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С.171-179

14. Кравчук В. Роль адміністративних судів у забезпеченні законності владно-розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування / В.Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України : Офіційне науково-практичне видання / Вищий адміністративний суд України : Юрінком Інтер. - 2008. - № 1. - С. 95-101.

Тема 2. Принципи адміністративного судочинства

1. Поняття та значення принципів адміністративного

- судочинства.
2. Система принципів адміністративного судочинства.
  3. Конституційні принципи адміністративного судочинства.
  4. Загальноправові принципи адміністративного судочинства.
  5. Спеціальні принципи адміністративного судочинства.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.
4. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
5. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.
6. Педько Ю. С. Принципи адміністративного судочинства. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. Одеса: Юридична література, 2003. Вип. 19. С. 56-71.
7. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.
8. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.
9. Сkochиляс-Павлів О. В. Принципи адміністративного судочинства за оновленим Кодексом адміністративного судочинства України. Вісник Південного регіонального центру

Національної академії правових наук України. № 17 (2018). С. 84-89.

10. Корчинський О. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини та громадянина. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2017. С. 90-105.

Допоміжна

11. Кравчук В. Адміністративне судочинство як правовий механізм забезпечення народовладдя // публічне право.-2015.-№4. С.109-114.

12. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.

13. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

14. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарibaєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

15. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного судочинства

1. Поняття й ознаки суб'єктів і учасників адміністративного судочинства.
2. Права й обов'язки учасників адміністративного судочинства.
3. Суд як учасник адміністративного судочинства.
4. Склад учасників справи. Права й обов'язки учасників справи.
5. Сторони в адміністративному процесі та їх процесуальний статус.
6. Інші учасники судового процесу.

Література:
Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

3. Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі: Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. Урядовий кур'єр. 24.11.2004. № 224.

4. Миронюк Р. В., Зелінська І. С. Окремі питання створення та діяльності системи адміністративних судів України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2006. № 1. С. 162 – 167.

5. Бачун О. В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.07. "Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право" / О. В. Бачун. К.: Ін-т. зак-ва ВРУ, 2010.

6. Романченко Є. Ю. Суб'єкти процесуальних функцій в адміністративному судочинстві України. Наше право. 2013. № 13. С. 67–71.

7. Ільчишин Н. Система суб'єктів адміністративного судочинства в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2017. С. 140-149.

8. Скочиляс-Павлів О. В. Місце адміністративного суду в системі суб'єктів адміністративного судочинства. Форум права. 2013. № 1. С. 913-918.

9. Копетюк М. Адміністративний суд як суб'єкт адміністративного судочинства. Історико-правовий часопис. 2018. № 2 (12). С. 58-62.

10. Андруневчин О. М. Суб'єкти адміністративного судочинства в Україні: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Оксана Михайлівна Андруневчин; Національний університет "Львівська політехніка". Львів, 2012. 23 с.

Допоміжна

11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник. У 2 т. Т. 1: Загальна частина / Ред. колегія: В. Б.

Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с. 6.

12. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

13. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

14. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

Тема 4. Докази в адміністративному судочинстві

1. Поняття та види доказів в адміністративному судочинстві.
2. Види доказів в адміністративному судочинстві.
3. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів.
4. Оцінка та дослідження доказів в адміністративному судочинстві.
5. Доказування в адміністративному судочинстві.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. С. 232.

3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 275.

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та

призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

5. Колпаков В. К., Гордєєв В. В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: монографія. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т, 2009. 560 с.

6. Щербаковський М. Г. Судова експертологія: навч. посіб. Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 199 с.

7. Круглов О. М. Роль свідка в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук.-пр. Донецьк: ДІВС, 2002. № 3. 230 с.

8. Зленко А. В., Муляр Г. В., Ховпун О. С. Використання електронних доказів у адміністративному судочинстві. Судова апеляція. № 3 (56). 2019. С. 101-107.

9. Калмикова Я. С. Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві. Часопис Київського університету права. 2015. № 1. С. 119-122.

10. Лоза Ю. Я. Допустимість висновку експерта в адміністративному судочинстві. Форум права. 2011. № 2. С. 531–534.

11. Нечитайло О. М. Забезпечення доказів в адміністративному судочинстві України. Право і безпека. № 3 (35). 2010. С. 127-130

Допоміжна

15. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник. У 2 т. Т. 1: Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с. 6.

16. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

17. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

18. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес.

юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

Тема 5. Процесуальні строки, судові виклики та судові витрати в адміністративному судочинстві

1. Поняття, значення, види та функції адміністративних процесуальних строків.
2. Обчислення, зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
3. Судові виклики в адміністративному судочинстві.
4. Судові витрати в адміністративному судочинстві.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
2. Берназюк А. О. Види строків в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. Порівняльно аналітичне право. 2018. № 4. С. 231-234.
3. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: постанова Вищого спеціалізованого суду від 17.10.2014 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>
4. Розум І. О. Дискусійні аспекти поняття та сутності процесуальних строків у адміністративному процесі. Юридичний вісник. 2016. № 2. С. 93-99
5. Справа "N.B. проти України" (Заява N 17945/02): рішення Європейського суду з прав людини від 03.04.2008 р. (§ 40). URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_321
6. Справа "Антоненков та інші проти України" (Заява N 14183/02): рішення Європейського суду з прав людини від 22.11.2005 р. (§ 41). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_424
7. Тацій Л. В. Категорія «розумний строк» в адміністративному судочинстві: поняття та правова природа. Публічне право. № 1 (13). 2014. С. 36-41.

8. Щодо обчислення процесуальних строків, зокрема, строків відкриття провадження в адміністративній справі: лист Вищого адміністративного суду 27.08.2012 р. № 1909/12/13-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1909760-12>

9. Щодо перевищення розумних строків розгляду справ: лист Верховного суду України від 25.01.2006 р. № 1-5/45. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_45700-06

Допоміжна

10. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сармбаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

11. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

12. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

13. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

14. Кравчук В. Адміністративне судочинство як правовий механізм забезпечення народовладдя // публічне право.-2015.-№4. С.109-114.

Тема 6. Заходи процесуального примусу та забезпечення позову в адміністративному судочинстві

1. Поняття й ознаки заходів процесуального примусу.
2. Види заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
3. Підстави та процесуальний порядок застосування заходів процесуального примусу.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Джафарова М. Загальна характеристика заходів процесуального примусу, які застосовуються в адміністративному судочинстві. Підприємство, господарство і право. № 3. 2019. С. 143-147.

3. Кузьменко В. А. Сутність примусу в адміністративному процесі. Університетські наукові записки. № 4 (40). 2011. С. 280-286.

4. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2002. 19 с.

5. Ігнацевич Ю. Г. Видалення із зали судового засідання як захід процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 47. Т. 2. 2017. С. 115-118.

6. Осауленко С.В. Правова природа заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. Складу, м. Одеса, 16–17 травня 2013 р. / відп. за вип. В.М. Дрьомін; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 55–57.

7. Кузьменко О. Особливості застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві головуючим у судовому засіданні. Право України. 2008. № 10. С. 31–37.

8. Рожнов О.В. Підстави застосування заходів процесуального примусу. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2015. Вип. 20. С. 164–167.

Допоміжна

9. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

10. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Каргузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Саробаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

11. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид.,

перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

12.Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

13.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

14.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер’янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с. Писаренко Н. Б.

15.Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

16.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер’янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

17.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. *Особливості провадження в адміністративному судочинстві*

Тема 7. Позовне провадження

1. Загальна характеристика позовного провадження в адміністративному судочинстві.
2. Сутність спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві.
3. Специфіка позовного провадження в окремих категоріях справ, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.
5. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.
6. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарibaєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

8. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.
9. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.
10. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
11. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

12.Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

13.Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179

Тема 8. Провадження в суді першої інстанції

1. Позовна заява як підстава відкриття позовного провадження.
2. Особливості та процесуальний порядок відкриття позовного провадження.
3. Підготовче провадження в адміністративному судочинстві та строк його проведення.
4. Судовий розгляді справ у суді першої інстанції.
5. Судові рішення за результатами розгляду справи в суді першої інстанції.

Література:

Базова

1. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

2. Гордєєв В. В. Звернення до суду та відкриття провадження в адміністративній справі: Методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 32 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

5. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

6. Позовне провадження : монографія ; за заг. ред. В.В. Комарова. Харків : Право, 2011. 552 с.

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

Допоміжна

8. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

9. Гімон М. М. Реалізація права на справедливий суд в адміністративному судочинстві в Україні: дис. ... юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запоріжжя, 2018. 233 с.

10. Гнап Д. Д. Процесуальні аспекти залишення позовної заяви без руху в адміністративному процесі. Університетські наукові записки. 2017. № 2. С. 71- 78.

11. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід. 12.00.07. К., 2017. 220 с.

Тема 9. Особливості провадження в окремих категоріях справ

1. Специфіка розгляду складних адміністративних справ.
2. Особливості процесуального порядку розгляду термінових адміністративних справ.
3. Типові адміністративні справи.
4. Провадження у зразкових адміністративних справах.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.

2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

3. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. 312 с.

4. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

5. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

6. Лазнюк Є. В. Провадження в адміністративних справах щодо оскарження нормативно-правових актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2017. 20 с.

7. Огляд практики Верховного Суду. Інститут зразкової справи / Київ, 2019. Вип. 1. 18 с. 9. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

Допоміжна

8. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

9. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

10. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

11. Сало Н. Б. Способи вирішення публічно-правових спорів з органами влади : практ. посіб. / Сало Н. Б., Сенюта І. Я., Хлібороб Н. Е. Дрогобич, 2009. 129 с.

Тема 10. Апеляційне провадження

1. Сутність апеляційне провадження в адміністративному судочинстві.
2. Порядок і строки звернення до апеляційного суду.
3. Суб'єкти апеляційного оскарження.
4. Підготовка та розгляд справи.

5. Повноваження суду апеляційної інстанції.
6. Судові рішення апеляційного суду.

Література:

Базова

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
4. Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. Офіційний вісник Президента України. 2017. № 28. Ст. 26.
5. Глуховеря М. М. Апеляційне провадження в системі проваджень адміністративного судового процесу / М. М. Глуховеря // Форум права. 2013. № 3. С. 114-118.
6. Гнатенко А.В. Повноваження апеляційного суду при перегляді рішення суду: теоретичні та практичні спірні питання / А.В. Гнатенко, Д.Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. 2008. № 12. С. 38–45.

Допоміжна

7. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.
8. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.
9. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. К.: Прецедент, 2007. 531 с.
10. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

Тема 11. Касаційне провадження

1. Підстави та суть касаційного оскарження.
2. Строки касаційного оскарження.
3. Касаційна скарга та суб'єкти касаційного оскарження.
4. Підготовка справи до розгляду та її розгляд касаційним судом.
5. Межі перегляду справи судом касаційної інстанції.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

4. Роженко Д.В. Касаційний розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження. Вісник Вищої ради юстиції. № 3 (15). 2013. Ст. 46-55.

5. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шеренін Юрій Леонідович; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". О., 2012. 22 с.

Допоміжна

6. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

7. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

8. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

9. Перегляд судових рішень в адміністративному процесі: у 2 кн. : підручник / наук.-ред. колегія: Р. Кайдашев (голова), Є. Романенко (співголова), О. Акімов, С. Гербеда (заступник голови), М. Гончаренко (заступник голови), В. Гурковський, О. Непомнящий, В. Силкін, Р. Сиротенко, І. Чаплай (відповідальний секретар, координатор проекту). Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. Кн. 1. 304 с.

10. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шеренін Юрій Леонідович; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. О., 2012. 22 с.

Тема 12. Провадження за нововиявленими обставинами

1. Суть провадження за нововиявленими обставинами.
2. Процесуальний порядок перегляду судових рішень в адміністративних справах у зв'язку з нововиявленими обставинами.
3. Відновлення втраченого судового провадження в адміністративному судочинстві.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

3. Перегляд судових рішень в адміністративному процесі: у 2 кн. : підручник / наук.-ред. колегія: Р. Кайдашев (голова), Є. Романенко (співголова), О. Акімов, С. Гербеда (заступник голови), М. Гончаренко (заступник голови), В. Гурковський, О. Непомнящий, В. Силкін, Р. Сиротенко, І. Чаплай (відповідальний секретар, координатор проекту). Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. Кн. 1. 304 с.

4. Перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами в цивільному судочинстві: роз'ясн. Мін'юсту

України від 12.09.2012 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0030323-12>

5. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шеренін Юрій Леонідович; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". О., 2012. 22 с.

Допоміжна

6. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

7. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

8. Дейнега Н. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі. Юрист і Закон. 2012. № 5. С. 144.

9. Узагальнення судової практики розгляду адміністративними судами заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Вищий адміністративний суд України. URL:
http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/uzagalnennya/uzagalnenna_novoviyavleni_o_bstavini/

10. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

Тема 13. Виконання судових рішень в адміністративних справах

1. Законна сила судового рішення. Порядок набрання судовим рішенням в адміністративній справі законної сили. Наслідки набрання законної сили судовим рішенням.
2. Поняття та зміст діяльності щодо виконання судових рішень адміністративного суду.

3. Специфіка, підстави й умови виконання судового рішення в адміністративній справі в примусовому порядку.
4. Учасники виконавчого провадження.
5. Права й обов'язки учасників виконавчого провадження.
6. Форма і зміст виконавчого листа.
7. Порядок пред'явлення виконавчого листа до виконання.
8. Інститут примирення сторін у процесі виконання судового рішення в адміністративній справі.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.
5. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.
6. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Саробаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

8. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.
9. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за

заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

10.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

11.Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

12.Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

13.Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179

14. Кравчук В. Роль адміністративних судів у забезпеченні законності владно- розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування / В.Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України : Офіційне науково-практичне видання / Вищий адміністративний суд України : Юрінком Інтер. - 2008. - № 1. - С. 95-101.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ДО НИХ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні положення адміністративного судочинства

Тема 1. Поняття та завдання адміністративного судочинства

1. Охарактеризувати історію виникнення, становлення та розвитку адміністративного судочинства в Україні.
2. Розкрити конституційно - правові основи адміністративного судочинства.
3. Визначити європейські стандарти адміністративного судочинства.
4. Пояснити мету та завдання адміністративного судочинства.
5. Визначити предмет, метод і структуру адміністративного судочинства.
6. Окреслити джерела адміністративного судочинства.
7. Підготувати есе «Роль адміністративного судочинства у механізмі захисту прав особи».

Термінологічний диктант: адміністративне судочинство, адміністративний процес, процедура, провадження, судовий процес, стадії судового провадження, джерела адміністративного судочинства, предмет адміністративного судочинства, мета адміністративного судочинства, завдання адміністративного судочинства, адміністративна справа, адміністративний суд,

Практичне завдання: Проаналізувати рішення Європейського суду з прав людини у справі Надточій проти України (Заява N 7460/03) в частині поширення конвенційних гарантій справедливого судового розгляду на провадження в адміністративних справах.

Рішення у справі «Надточій проти України» (Витяг)

«17. Уряд стверджував, що у цій справі заявник не виконав зобов'язання, яке покладене на нього Митним кодексом, який за своєю суттю не є карним та не належить до галузі кримінального права. Уряд зазначав, що Кримінальний кодекс та Кодекс про адміністративні правопорушення визначають, які діяння є злочинами та адміністративними правопорушеннями, та передбачають відповідальність за їх вчинення, що визначає їх карну кримінально-правову суть. Щодо Митного кодексу, згідно з яким заявника було притягнуто до відповідальності, Уряд стверджував, що метою цього кодексу було регулювання проведення митної політики та здійснення митної справи. Митний кодекс складався з регуляторних норм, які визначають права і обов'язки осіб. Відповідно, на думку Уряду, на відміну від Кримінального кодексу та Кодексу про адміністративні правопорушення, Митний кодекс не є карним ані за суттю, ані за призначенням.

18. Крім того, Уряд зазначив, що, підписавши митну декларацію, заявник добровільно взяв на себе зобов'язання здійснити вивезення спірного транспортного засобу протягом року. На думку Уряду, підписана заявником декларація мала договірний характер, оскільки вона визначала відповідне зобов'язання та відповідальність у випадку його невиконання. Уряд вважає, що ця справа не стосується ні порушення загальноприйнятого правила поведінки, ні покарання за таке порушення. Ця справа стосувалась порушення договірного зобов'язання та відповідно застосування передбачених договором санкцій. Метою цих санкцій було не покарання особи, яка порушила строки ввезення товарів та інших речей, а отримання відшкодування у розмірі суми несплачених митних зборів за товари, які ввозяться на територію України. Тож, Уряд зазначив, що невиконання заявником добровільно взятого на себе зобов'язання не можна кваліфікувати як кримінальний злочин у Конвенційному значенні. Відповідно, пункт 1 статті 6 Конвенції в її кримінальній частині не підлягає застосуванню у цій справі.

19. Заявник погодився з Урядом, що зазначене провадження не є кримінальним, проте воно стосується його майнових інтересів, отже, пункт 1 статті 6 Конвенції у своїй цивільній частині застосовується до зазначеного провадження.

2. Оцінка Суду

20. Для вирішення питання про застосування статті 6 Конвенції в частині «кримінального обвинувачення» Суд звертатиметься до трьох альтернативних критеріїв, закріплених у його практиці (див. «Енгель та інші проти Нідерландів» (Engel and Others v. the Netherlands), рішення від 8 червня 1976 року, Серія А N 22, ст. 35, п. 82; «Равнсборг проти Швеції» (Ravnsborg v. Sweden), рішення від 23 березня 1994 року, Серія А N 283-B, ст. 28 п. 30; та «Путц проти Австрії» (Putz v. Austria), рішення від 22 лютого 1996 року, Reports of Judgments and Decisions 1996-I, с. 324, п. 31).

21. Суд зазначає, що Уряд визнав карний кримінально-правовий характер Кодексу про адміністративні правопорушення, проте заперечував проти того, що Митний кодекс має аналогічний характер. На думку Суду, основною метою Митного кодексу дійсно є регулювання економічних питань, проте, якщо взяти до уваги положення цього кодексу, зазначені у розділі «Відповідне національне законодавство» (див. пункт 14 вище), Митний кодекс також регулює відносини, пов'язані з митними правопорушеннями. Суд звертає увагу на те, що розділ VII містить норми щодо контрабанди та посилання на кримінальне законодавство, а розділ VIII, положення якого застосовуються у справі заявника, стосується порушень митних правил. У цьому зв'язку необхідно зазначити, що у розділі 2 Кодексу про адміністративні правопорушення чітко визначається відповідальність за порушення митних правил, а стаття 139 Митного кодексу містить положення про адміністративні стягнення, такі як попередження, штраф і конфіскація. Останні два стягнення застосовуються за порушення митних правил згідно зі статтями 112 та 113 Митного кодексу. Ґрунтуючись на зазначеному вище, Суд не вбачає істотної різниці між Кодексом про адміністративні правопорушення, який, на думку Уряду, має карний кримінально-правовий характер, і розділом VIII Митного кодексу, який стосується окремих видів митних правопорушень, які також можна визначити як адміністративні правопорушення. Суд також не поділяє думки Уряду, що положення Митного кодексу, які застосовуються у справі заявника, пов'язані з договірними зобов'язаннями. Суд зазначає, що ці положення

Митного кодексу безпосередньо поширюються на всіх громадян, які перетинають кордон і регулюють їх поведінку шляхом застосування стягнень (штраф та конфіскація), які є як покаранням, так і стримуванням від порушення. Тому, митні правопорушення, які розглядаються, мають ознаки, притаманні «кримінальному обвинуваченню» у значенні статті 6 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, «Озтурк проти Німеччини» (*Ozturk v. Germany*), рішення від 21 лютого 1984 року, Серія А N 73, п. 53). Що стосується покарання (конфіскація), яке фактично було застосовано до заявника, Суд зазначає, що таке стягнення передбачається двома кодексами - Кодексом про адміністративні правопорушення та Митним кодексом як вид покарання за вчинення правопорушень (основний або додатковий). У будь-якому випадку, незалежно від характеристики суті цього стягнення, факти свідчать, що заявник зазнав значної шкоди у зв'язку із застосуванням до нього цього стягнення (див. «Велч проти Сполученого Королівства» (*Welch v. the United Kingdom*), рішення від 9 лютого 1995 року, Серія А N 307-А, п. 34).

22. Отже, Суд вважає, що ця справа за своєю суттю є кримінальною, а також, що зазначені митні адміністративні правопорушення фактично мали кримінальний характер і повністю підпадають під гарантії статті 6 Конвенції.»

Література:

Базова

15. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

16. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.

17. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).

18. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.

19. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М.

Балакаре́ва, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

20.Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Саробаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

21.Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

22.Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

23.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

24.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

25.Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

26.Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

27.Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179

28. Кравчук В. Роль адміністративних судів у забезпеченні законності владно- розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування / В.Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України : Офіційне науково-практичне видання / Вищий адміністративний суд України : Юрінком Інтер. - 2008. - № 1. - С. 95-101.

Тема 2. Принципи адміністративного судочинства

1. Установити поняття та значення принципів адміністративного судочинства.
2. Описати систему принципів адміністративного судочинства.
3. Охарактеризувати конституційні принципи адміністративного судочинства.
4. Розкрити зміст загальноправових принципів адміністративного судочинства.
5. Визначити зміст спеціальних принципів адміністративного судочинства.
6. Написати доповідь «Конституційні принципи адміністративного судочинства».
7. Підготувати презентацію «Система принципів адміністративного судочинства».

Практичне завдання: Проаналізувати зміст ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у частині встановлення засад справедливого судового розгляду.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. – ст. 6: «Право на справедливий суд. 1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має, щонайменше, такі права:

а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

б) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;

в) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або - за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника - одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;

г) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

е) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача.»

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.

3. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

4. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

5. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

6. Педько Ю. С. Принципи адміністративного судочинства.

Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. Одеса: Юридична література, 2003. Вип. 19. С. 56-71.

7. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

8. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

9. Сkochиляс-Павлів О. В. Принципи адміністративного судочинства за оновленим Кодексом адміністративного судочинства України. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. № 17 (2018). С. 84-89.

10. Корчинський О. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини та громадянина. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2017. С. 90-105.

Допоміжна

11. Кравчук В. Адміністративне судочинство як правовий механізм забезпечення народовладдя // публічне право.-2015.-№4. С.109-114.

12. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.

13. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

14. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчий, Г. М. Сарibaєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

15. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного судочинства

1. Визначити поняття та встановити ознаки суб'єктів та учасників адміністративного судочинства.

2. Охарактеризувати права й обов'язки учасників адміністративного судочинства.
3. Розкрити роль суду як учасника адміністративного судочинства.
4. Класифікувати склад учасників справи.
5. Визначити права та обов'язки учасників справи.
6. Надати характеристику сторін в адміністративному процесі та їх процесуальний статус.
7. Визначити інших учасників адміністративного судочинства та їх процесуальний статус.

Практичне завдання: Схематично зобразити суб'єктів адміністративного судочинства, їх класифікацію та основні повноваження. Заповнити порівняльну таблицю процесуально-правового становища двох суб'єктів адміністративного судочинства (на вибір).

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
3. Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі: Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. Урядовий кур'єр. 24.11.2004. № 224.
4. Миронюк Р. В., Зелінська І. С. Окремі питання створення та діяльності системи адміністративних судів України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2006. № 1. С. 162 – 167.
5. Бачун О. В. Правовий статус суб'єктів адміністративного судочинства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.07. “Адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право” / О. В. Бачун. К.: Ін-т. зак-ва ВРУ, 2010.
6. Романченко Є. Ю. Суб'єкти процесуальних функцій в

адміністративному судочинстві України. Наше право. 2013. № 13. С. 67–71.

7. Ільчишин Н. Система суб'єктів адміністративного судочинства в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2017. С. 140-149.
8. Скочиляс-Павлів О. В. Місце адміністративного суду в системі суб'єктів адміністративного судочинства. Форум права. 2013. № 1. С. 913-918.
9. Копетюк М. Адміністративний суд як суб'єкт адміністративного судочинства. Історико-правовий часопис. 2018. № 2 (12). С. 58-62.
10. Андруневчин О. М. Суб'єкти адміністративного судочинства в Україні: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Оксана Михайлівна Андруневчин; Національний університет "Львівська політехніка". Львів, 2012. 23 с.

Допоміжна

11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник. У 2 т. Т. 1: Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с. 6.
12. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломoeць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.
13. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
14. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

Тема 4. Докази в адміністративному судочинстві

1. Сформулювати поняття та зробити класифікацію доказів в адміністративному судочинстві.
2. Охарактеризувати види доказів в адміністративному судочинстві.
3. Установити зміст належності, допустимості, достовірності та достатності доказів.
4. Розкрити порядок оцінки та дослідження доказів в адміністративному судочинстві.
5. Установити зміст доказування в адміністративному судочинстві.

Практичне завдання: Проаналізувати та систематизувати інформацію щодо електронних доказів та можливостей їх застосування в адміністративному судочинстві. Обрати одну наукову статтю на дану тематику та рецензувати її.

Термінологічний диктант: докази, доказування, засоби доказування, речові докази, письмові докази, достатність доказів, оцінка доказів, належність доказів, допустимість доказів, суб'єкти доказування, дослідження доказів.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. С. 232.
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 275.
4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та

призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

5. Колпаков В. К., Гордєєв В. В. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: монографія / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 560 с.

6. Щербаковський М. Г. Судова експертологія: навч. посіб. Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. 199 с.

7. Круглов О. М. Роль свідка в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук.-пр. Донецьк: ДІВС, 2002. № 3. 230 с.

8. Зленко А. В., Муляр Г. В., Ховпун О. С. Використання електронних доказів у адміністративному судочинстві. Судова апеляція. № 3 (56). 2019. С. 101-107.

9. Калмикова Я. С. Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві. Часопис Київського університету права. 2015. № 1. С. 119-122.

10. Лоза Ю. Я. Допустимість висновку експерта в адміністративному судочинстві. Форум права. 2011. № 2. С. 531–534.

11. Нечитайло О. М. Забезпечення доказів в адміністративному судочинстві України. Право і безпека. № 3 (35). 2010. С. 127-130

Допоміжна

12. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник. У 2 т. Т. 1: Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с. 6.

13. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

14. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

15. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес.

юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

Тема 5. Процесуальні строки, судові виклики та судові витрати в адміністративному судочинстві

1. Визначити поняття, значення, види та функції адміністративних процесуальних строків.
2. Охарактеризувати порядок обчислення, зупинення, поновлення і продовження процесуальних строків.
3. Розкрити суть і призначення судових викликів в адміністративному судочинстві.
4. Дати загальну характеристику інституту судових витрат в адміністративному судочинстві.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
2. Берназюк А. О. Види строків в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики. Порівняльно аналітичне право. 2018. № 4. С. 231-234.
3. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: постанова Вищого спеціалізованого суду від 17.10.2014 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>
4. Розум І. О. Дискусійні аспекти поняття та сутності процесуальних строків у адміністративному процесі. Юридичний вісник. 2016. № 2. С. 93-99
5. Справа "N.В. проти України" (Заява N 17945/02): рішення Європейського суду з прав людини від 03.04.2008 р. (§ 40). URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974_321
6. Справа "Антоненков та інші проти України" (Заява N 14183/02): рішення Європейського суду з прав людини від 22.11.2005 р. (§ 41). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_424
7. Тацій Л. В. Категорія «розумний строк» в

адміністративному судочинстві: поняття та правова природа. Публічне право. № 1 (13). 2014. С. 36-41.

8. Щодо обчислення процесуальних строків, зокрема, строків відкриття провадження в адміністративній справі: лист Вищого адміністративного суду 27.08.2012 р. № 1909/12/13-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1909760-12>

9. Щодо перевищення розумних строків розгляду справ: лист Верховного суду України від 25.01.2006 р. № 1-5/45. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_45700-06

Допоміжна

10. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Каргузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Сармбаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

11. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

12. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

13. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

14. Кравчук В. Адміністративне судочинство як правовий механізм забезпечення народовладдя // публічне право.-2015.-№4. С.109-114.

Тема 6. Заходи процесуального примусу та забезпечення позову в адміністративному судочинстві

1. Охарактеризувати поняття й ознаки заходів процесуального примусу.
2. Розкрити види та зміст заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
3. Навести підстави і процесуальний порядок застосування заходів процесуального примусу.
4. Підготувати презентацію на тему «Роль заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві»

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Джафарова М. Загальна характеристика заходів процесуального примусу, які застосовуються в адміністративному судочинстві. Підприємство, господарство і право. № 3. 2019. С. 143-147.

3. Кузьменко В. А. Сутність примусу в адміністративному процесі. Університетські наукові записки. № 4 (40). 2011. С. 280-286.

4. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2002. 19 с.

5. Ігнацевич Ю. Г. Видалення із зали судового засідання як захід процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 47. Т. 2. 2017. С. 115-118.

6. Осауленко С.В. Правова природа заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві. Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. Складу, м. Одеса, 16–17 травня 2013 р. / відп. за вип. В.М. Дрьомін; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. Т. 2. С. 55–57.

7. Кузьменко О. Особливості застосування заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві головуючим у судовому засіданні. Право України. 2008. № 10. С. 31–37.

8. Рожнов О.В. Підстави застосування заходів процесуального примусу. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. 2015. Вип. 20. С. 164–167.

Допоміжна

9. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М.

Балакаре́ва, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

10.Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Сарibaєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

11.Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

12.Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

13.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

14.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с. Писаренко Н. Б.

15.Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

16.Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

17.Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. *Особливості провадження в адміністративному судочинстві*

Тема 7. Позовне провадження

1. Здійснити загальну характеристику позовного провадження в адміністративному судочинстві.

2. Роз'яснити суть спрощеного позовного провадження в адміністративному судочинстві.
3. Розкрити специфіку позовного провадження в окремих категоріях справ, які розглядаються в порядку адміністративного судочинства.

Тести:

Що зазначається в позовній заяві в адміністративному судочинстві України?

- a) прізвище та ініціали судді;
- b) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;
- c) прізвище та ініціали судового розпорядника в суді першої інстанції;
- d) найменування суду першої інстанції, до якого подається заява.

Які дані повинен містити відзив на позовну заяву в адміністративному судочинстві України?

- a) прізвище та ініціали помічника судді;
- b) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;
- c) прізвище та ініціали судового розпорядника;
- d) найменування (ім'я) позивача.

Які дані повинна містити будь-яка письмова заява, клопотання, заперечення в адміністративному судочинстві України?

- a) прізвище та ініціали помічника судді;
- b) прізвище та ініціали секретаря судового засідання;
- c) прізвище та ініціали судового розпорядника;
- d) повне найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) (для фізичних осіб) особи, яка подає заяву чи клопотання або заперечення проти них, її місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання чи перебування (для фізичних осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України.

У формі якого виду судового рішення суд першої інстанції приймає рішення щодо процедурних питань, пов'язаних з рухом справи, клопотання та заяви осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, оголошення перерви, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду, а також в інших випадках, визначених в Кодексі адміністративного судочинства України?

- a) постанова;
- b) рішення;
- c) ухвала;
- d) вирок.

Ухваленням якого судового рішення закінчується судовий розгляд в суді першої інстанції в адміністративному судочинстві України?

- a) постанова;
- b) рішення;
- c) ухвала;
- d) вирок.

У формі прийняття якого виду судового рішення за загальним правилом закінчується перегляд судових рішень в апеляційному порядку в адміністративному судочинстві України?

- a) постанова;
- b) рішення;
- c) ухвала;
- d) вирок.

З якої частини складається рішення суду згідно Кодексу адміністративного судочинства України?

- a) передмова;
- b) основна;
- c) заключна;
- d) вступна.

Що зазначається у вступній частині рішення суду в адміністративному судочинстві України?

- a) дата реєстрації позовної заяви;
- b) прізвища та ініціали помічника судді;
- c) прізвища та ініціали судового розпорядника;
- d) найменування суду.

Що зазначається в резолютивній частині рішення суду в адміністративному судочинстві України?

- a) дата реєстрації позовної заяви;
- b) прізвища та ініціали помічника судді;
- c) прізвища та ініціали судового розпорядника;
- d) порядок оскарження рішення суду.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).

4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.

5. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

6. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Саробаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.

7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

8. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.

9. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.

10. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.

11. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.

12. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.

13. Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179

Тема 8. Провадження в суді першої інстанції

1. Роз'яснити роль позовної заяви у відкритті позовного провадження.
2. Визначити особливості та процесуальний порядок відкриття позовного провадження.
3. Охарактеризувати підготовче провадження в адміністративному судочинстві та строк його проведення.
4. Пояснити порядок судового розгляду справ у суді першої інстанції.
5. Дати характеристику судових рішень за результатами розгляду справи в суді першої інстанції.

Тести:

- 1. Протягом якого строку з дня надходження до адміністративного суду позовної заяви суддя вирішує питання про відкриття провадження в адміністративній справі в адміністративному судочинстві України?**
  - a) трьох днів;
  - b) п'яти днів;
  - c) семи днів;
  - d) десяти днів.
- 2. У формі якого виду судового рішення у справі суд постановляє рішення про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі в адміністративному судочинстві України?**
  - a) рішення;
  - b) постанов;а
  - c) ухвала;
  - d) вирок.
- 3. Які відомості зазначаються в ухвалі про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі в адміністративному судочинстві України?**
  - a) дата написання позовної заяви;
  - b) прізвища та ініціали помічника судді;
  - c) прізвища та ініціали судового розпорядника в суді першої інстанції;
  - d) найменування адміністративного суду.
- 4. Яке завдання підготовчого провадження в адміністративному судочинстві України?**
  - a) вирішити спір по суті;
  - b) допитати свідків;
  - c) дослідити докази;

d) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу.

5. Які дії в підготовчому засіданні вчиняє адміністративний суд?

- a) вирішує спір по суті;
- b) допитує свідків;
- c) досліджує докази;
- d) встановлює строки для подання відповіді на відзив та заперечення.

Література:

Базова

1. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

2. Гордєєв В. В. Звернення до суду та відкриття провадження в адміністративній справі: Методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. 32 с.

3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

5. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

6. Позовне провадження : монографія ; за заг. ред. В.В. Комарова. Харків : Право, 2011. 552 с.

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

Допоміжна

8. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

9. Гімон М. М. Реалізація права на справедливий суд в адміністративному судочинстві в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Запоріжжя, 2018. 233 с.

10. Гнап Д. Д. Процесуальні аспекти залишення позовної заяви без руху в адміністративному процесі. Університетські наукові записки. 2017. № 2. С. 71- 78.

11. Шинкар Т. І. Застосування медіації в адміністративному судочинстві: вітчизняний та зарубіжний досвід. 12.00.07. К., 2017. 220 с.

Тема 9. Особливості провадження в окремих категоріях справ

1. Розкрити специфіку розгляду складних адміністративних справ.
2. Установити особливості процесуального порядку розгляду термінових адміністративних справ.
3. Визначити типові адміністративні справи.
4. Пояснити, що таке провадження у зразкових адміністративних справах.
5. Скласти порівняльну таблицю основних спільних та відмінних рис порядку розгляду окремих категорій адміністративних справ.
6. Написати доповідь «Зразкові судові рішення».

Практичне завдання: Підібрати, проаналізувати і прорецензувати одну наукову статтю з питань дослідження особливостей провадження в окремих категоріях справ.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.

2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

3. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.

4. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

5. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

6. Лазнюк Є. В. Провадження в адміністративних справах щодо оскарження нормативно-правових актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2017. 20 с.

7. Огляд практики Верховного Суду. Інститут зразкової справи / Київ, 2019. Вип. 1. 18 с. 9. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

Допоміжна

8. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

9. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

10. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

Сало Н. Б. Способи вирішення публічно-правових спорів з органами влади : практ. посіб. / Сало Н. Б., Сенюта І. Я., Хлібороб Н. Е. Дрогобич, 2009. 129 с.

Тема 10. Апеляційне провадження

1. Визначити суть апеляційного провадження в адміністративному судочинстві.
2. Розкрити порядок і строки звернення до апеляційного суду.
3. Класифікувати суб'єктів апеляційного оскарження.

4. Охарактеризувати особливості підготовки та розгляду справи.
5. Установити повноваження суду апеляційної інстанції.
6. Навести особливості судових рішень апеляційного суду.
7. Написати есе «Роль апеляції в забезпеченні прав і свобод людини та громадянина».

Практичне завдання. Скласти фабулу справи, написати апеляційну скаргу, розробити алгоритм процесуальних дій суду та учасників адміністративного судочинства під час перегляду рішення у цій справі в апеляційному порядку.

Література:

Базова

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402- VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

4. Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах: Указ Президента України від 29.12.2017 р. № 455/2017. Офіційний вісник Президента України. 2017. № 28. Ст. 26.

5. Глуховець М. М. Апеляційне провадження в системі проваджень адміністративного судового процесу / М. М. Глуховець // Форум права. 2013. № 3. С. 114-118.

6. Гнатенко А.В. Повноваження апеляційного суду при перегляді рішення суду: теоретичні та практичні спірні питання / А.В. Гнатенко, Д.Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. 2008. № 12. С. 38–45.

Допоміжна

7. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

8. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і

практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

9. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

10. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

Тема 11. Касаційне провадження

1. Розкрити підстави та суть касаційного оскарження.
2. Визначити строки касаційного оскарження.
3. Охарактеризувати поняття «касаційна скарга» та «суб'єкти касаційного оскарження».
4. Пояснити порядок підготовки справи до розгляду та її розгляд касаційним судом.
5. Визначити межі перегляду справи судом касаційної інстанції та надати приклади.

Література:

Базова

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.

2. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. К.: Прецедент, 2007. 531 с.

3. Перегляд судових рішень в адміністративному процесі: у 2 кн. : підручник / наук.-ред. колегія: Р. Кайдашев (голова), Є. Романенко (співголова), О. Акімов, С. Гербета (заступник голови), М. Гончаренко (заступник голови), В. Гурковський, О. Непомнящий, В. Силкін, Р. Сиротенко, І. Чаплай (відповідальний секретар, координатор проекту). Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. Кн. 1. 304 с.

4. Перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими

обставинами в цивільному судочинстві: роз'ясн. Мін'юсту України від 12.09.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0030323-12>

5. Шеренін Ю. Л. Процесуальні форми перегляду судових рішень адміністративними судами України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шеренін Юрій Леонідович; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". О., 2012. 22 с.

Допоміжна

6. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за заг. ред. О. М. Пасенюка. К.: Істина, 2007. 608 с.

7. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. Т. 1. Загальна частина. 584 с.

8. Дейнега Н. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі / Н. Дейнега // Юрист і Закон. 2012. № 5. С. 144.

9. Узагальнення судової практики розгляду адміністративними судами заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Вищий адміністративний суд України. URL: http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/uzagalnennya/uzagalnenna_novoviyavleni_o_bstavini/

10. Качур І. А. До питання удосконалення інституту адміністративної справи в адміністративному судочинстві України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2018. № 3. С. 42–48.

Тема 12. Проведення за нововиявленими обставинами

1. Пояснити сутність проведення за нововиявленими обставинами.
2. Охарактеризувати процесуальний порядок перегляду судових рішень в адміністративних справах у зв'язку з нововиявленими обставинами.
3. Визначити роль відновлення втраченого судового провадження в адміністративному судочинстві.

Література:

Базова

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31.
5. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2016. – 312 с.
6. Адміністративне процесуальне право України : навчально-методичний посібник / І. О. Картузова, Д. А. Козачук, А. Ю. Осадчій, Г. М. Сармбаєва. – Одеса : Фенікс, 2016. – 400 с.
7. Адміністративне судочинство : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. – 304 с.

Допоміжна

8. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Істина, 2011. – 304 с.
9. Адміністративне судочинство в Україні: теорія, правове регулювання, практика : монографія / [С. В. Ківалов та ін.] ; за заг. ред. С. В. Ківалова, Л. Р. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т “Одес. юрид. акад.”. – Одеса : Фенікс, 2013. – 392 с.
10. Адміністративне судочинство України : підручник / О. М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Н. Панченко, В. Б. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. М. Пасенюка. – Київ : Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
11. Писаренко Н. Б. Адміністративно-правові спори

- (удосконалення порядку вирішення) : монографія / Н. Б. Писаренко, В. А. Сьоміна. – 2-ге вид., зі змін. та допов. – Харків : Право, 2012. – 136 с.
12. Перепелюк В. Г. Адміністративне судочинство: проблеми практики / В. Г. Перепелюк. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 272 с.
13. Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179
14. Кравчук В. Роль адміністративних судів у забезпеченні законності владно-розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування / В.Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України : Офіційне науково-практичне видання / Вищий адміністративний суд України : Юрінком Інтер. - 2008. - № 1. - С. 95-101.

Методичні рекомендації до практичних занять

Готуючи теоретичні питання, зверніть увагу на розуміння змісту лекційного матеріалу. Вирішення практичних завдань спрямоване на формування практичного вміння застосовувати здобуті теоретичні знання у професійній діяльності.

При розробці презентацій зверніть особливу увагу на зміст і логічність напрацьованого матеріалу. Не менш важливе обрання оптимального способу демонстрації результатів проведеної роботи за допомогою технічних засобів. Критерії формування оцінки презентації включають повноту та змістовність матеріалу, технічне та візуальне подання матеріалу, його представлення студеном під час практичного заняття.

Підготовка доповідей те есе на задану тематику передбачає самостійну сумлінну роботу студентів щодо підбору релевантної літератури, складання робочого плану, написання тексту доповіді чи есе, усне викладення його змісту під час практичного заняття, відповідь на запитання аудиторії тощо.

Зверніть увагу на роботу з рекомендованою науковою літературою за тематикою навчальної дисципліни. Це передбачає діяльність щодо ознайомлення зі змістом матеріалу, його коротке конспектування, складання (у разі потреби) анотацій та рецензій з метою викладення змісту прочитаного під час практичного заняття.

Під час підготовки до практичних занять потрібно засвоїти зміст основних понять і ознайомитися з ключовою термінологією навчальної дисципліни. Для перевірки цих знань під час практичних занять студенти будуть складати та розв'язувати тематичні кросворди та писати термінологічні диктанти.

У ході практичних занять можуть бути використані такі форми та способи поточного контролю рівня знань студентів:

1. Тестові завдання,
2. Термінологічний диктант,
3. Усне опитування,
4. Обговорення проблемних питань з навчальної дисципліни,
5. Колоквіум,
6. Письмове опитування,
7. Підготовка та представлення есе, доповідей та презентацій.

Тестові завдання викладені у вигляді питання з обов'язковим наведенням варіантів можливих відповідей. Для покращення візуального сприйняття студентами зазначеної форми завдань текст самого запитання відокремлено жирним шрифтом від варіантів можливих відповідей на нього. Формулювання питань тестових завдань передбачають перевірку як рівня засвоєння теоретичних знань, так і вміння прикладного застосування цих знань при вирішенні завдань практичного спрямування.

Термінологічний диктант покликаний виробити і вдосконалити навички та практичні вміння студентів усвідомити та грамотно відтворити та/або формулювати зміст визначення понять з відповідної навчальної дисципліни, які запропоновані

викладачем. Цей вид діяльності передбачає послідовне перерахування відповідних понять і термінів, визначення яких повинні написати студенти протягом відведеного часу.

Письмове контрольне опитування передбачає надання студентами розширеної письмової відповіді на 3 питання, сформульовані за варіантам протягом певного спеціально відведеного й обговореного часу. Питання письмового контрольного опитування стосуються оголошеної наперед теми, можуть містити як теоретичні, так і практичні аспекти.

Обговорення проблемних питань може охоплювати від 3 до 5 питань, які пропонуються студентам однієї академічної групи для обговорення або у міні групах, або всіма присутніми на занятті протягом спеціально відведеного викладачем часу. Цей вид діяльності має вигляд звичайного переліку проблемних аспектів певної теми практичного заняття відповідного навчального елементу, пошук і пропозицію можливих варіантів їх розв'язання.

Усне опитування може включати від 7 до 12 питань, які пропонуються для студентів однієї академічної групи для усної відповіді впродовж практичного заняття. Питання для усного опитування розміщені у планах практичних занять і пропонуються студентам для ознайомлення і підготовки заздалегідь.

Підготовка студентів до практичних завдань може мати такі форми інформаційно - пошукової роботи:

1. Конспектування.
2. Огляд літератури.
3. Складання тестових завдань до тем навчальної дисципліни.
4. Складання кросвордів до тем курсу.
5. Виготовлення схемб плакатівб заповнення таблиць.
6. Розв'язування ситуаційних завдань тощо.

Конспектування, особливо при читанні, є стратегічним інтелектуальним умінням, а не механічним спрощеним викладенням авторської думки, позиції. Конспектуючи, треба відбирати відповідний матеріал і розвивати своє розуміння теоретичних положень, емпіричних даних, тобто факти такого роду, які або підтверджують, або спростовують. При читанні текстів робіть помітки та порівнюйте одне з другим, відзначте те, що буде корисним у подальшій роботі або більш цікаве, змістовне з теоретичного чи емпіричного підходів.

Можна конспектувати, поділивши аркуш зошита на два стовпчики. у лівому стовпчику студент напрацьовує конспект того матеріалу, який читає, а в правому, тож і ж або пізніше, – порівнює зміст цього конспекта з іншими фактами, про які він читав раніше, чув на лекціях, які обговорювалися в неформальних умовах, а також з власними коментарями та критичними зауваженнями.

Іншими словами, студент формує свої нотатки для побудови перехресного посилання, виходячи з власних позицій, а також враховуючи власноручні коментарі відносно проголошеного іншими.

Важливим є підбір матеріалу для читання: з кожної конкретної теми потрібно спочатку прочитати дві або три ключові статті, книги, в яких подаються зрозумілі концептуальні рамки або теоретична аргументація чи наводяться всебічні емпіричні дані. Таке стратегічне читання сформує певні основні орієнтири щодо теми (враховуючи різні судження, інтерпретації), слугуватиме фундаментом для цілеспрямованого подальшого читання.

Залежно від тематики важливе включення до списку літератури для читання одного або двох тематичних досліджень, що мають протилежні спрямування. Ефективне використання тематичних матеріалів та даних допоможуть попередити типову помилку – надмірне використання узагальнень у навчально-дослідницькій роботі.

Огляд літератури передбачає характеристику використаних джерел і літератури при розгляді будь-якого питання з навчальної програми. Під час цієї роботи бажано акцентувати увагу на

виданнях, що містять різноманітні точки зору щодо досліджуваної проблеми, які повинні підтверджуватися відповідними посиланнями на джерело. При цьому враховується комплексний рівень розробки питання. Мінімальна кількість джерел, опрацьованих на сторінках огляду літератури, - 10. Обсяг - від 10 сторінок.

Складання тестових завдань до тем курсу - не менше 10 тестових запитань з теми у форматі: запитання - чотири відповіді, одна з яких правильна (виділена курсивом). Виконуються у друкованому вигляді.

Складання кросвордів до тем курсу — кросворд має містити не менше 15 запитань з відповідями на них.

Кросворд (англ. Crossword — перетин слів) — одна з найпоширеніших у світі ігор зі словами.

Сканворд — різновид кросворду, від класичного кросворду відрізняється значно більшою кількістю перетинів слів по вертикалі й горизонталі, а також тим, що у сканворді замість розгорнутих запитань в окремій графі в певних кліточках пишуться короткі визначення, за асоціацією з якими можна відгадати слово, яке шукається.

Виготовлення схем, плакатів, заповнення таблиць — передбачає структуровану подачу навчального матеріалу теми і рекомендується до виконання після погодження змісту і форми роботи з викладачем.

Розв'язування ситуаційних завдань - спрямоване на формування продуктивного мислення та сприяє відкриттю нових знань. Саме у процесі розв'язування закладених у них протиріч та невизначеностей створюються умови для формування гнучких умінь і професійного розвитку мислення сучасного фахівця. Проблемні задачі містять елементи ускладнення, нетиповості, нестандартності, максимально наближені до юридичної практики.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Охарактеризувати місце адміністративного судочинства в національній правовій системі України.
2. Визначити та розкрити зміст основних понять адміністративного судочинства.
3. Здійснити періодизацію історичних умов виникнення адміністративного судочинства.
4. З'ясувати суть адміністративного судочинства.
5. Дослідити предмет та метод адміністративного судочинства.
6. Проаналізувати завдання адміністративного судочинства.
7. Підготувати есе «Роль адміністративного судочинства в правовій державі».
8. Провести аналіз інституту доказування в адміністративному судочинстві.
9. Розкрити систему міжнародних стандартів адміністративного судочинства.
10. Окреслити джерела адміністративного судочинства.
11. Установити практичне значення спрощених позовних проваджень.
12. Визначити співвідношення понять «позовне провадження», «спрощене позовне провадження»
13. Окреслити підстави та види класифікації доказів в адміністративному судочинстві.
14. Охарактеризувати основні засоби доказування в адміністративному судочинстві.
15. Проаналізувати зміст правових актів, що встановлюють засади адміністративного судочинства.
16. Ознайомитись з практикою ЄСПЛ щодо принципів адміністративного судочинства.
17. Дослідити роль позовної заяви у відкритті позовного провадження.
18. Підбір і аналіз змісту актів національного права, що врегульовують порядок апеляційного сокарження рішень в адміністративних справах.

19. Вивчити роль суду у доказовій діяльності.
20. Окреслити поняття та суть касаційного провадження.
21. Сформулювати загальну характеристику порядку розгляду термінових справ у порядку адміністративного судочинства.
22. Установити суть судового рішення в адміністративних справах.
23. Роз'яснити зміст принципу розумності та обґрунтованості судових витрат в адміністративному судочинстві.
24. Розкрити стандарти доказування в адміністративних справах.
25. Визначити суть і призначення судових витрат в адміністративному судочинстві.
26. Установити функції заходів процесуального примусу в адміністративному судочинстві.
27. Означити предмет та особливості провадження за ново виявленими обставинами.
28. Здійснити характеристику суб'єктів реалізації права касаційного оскарження судових рішень в адміністративному судочинстві.
29. Відобразити систему та види адміністративних процесуальних строків.
30. Розглянути ключові рішення ЄСПЛ щодо права на професійну правову допомогу під час розгляду адміністративних справ.
31. Сформулювати суть касаційної скарги.
32. Визначити особливості розподілу судових витрат в адміністративному судочинстві.
33. Розкрити процесуально-правовий статус судового експерта в адміністративному судочинстві.
34. Сформулювати поняття та роль адвоката в адміністративному судочинстві.
35. Окреслити підстави та порядок апеляційного сокарження судових рішень в адміністративних справах.
36. Визначити поняття та суть забезпечення позову.

37. Визначити поняття та роль окремої ухвали адміністративного суду.

38. Виробити класифікацію та дати загальну характеристику джерел адміністративного судочинства в Україні.

39. Визначити суть і зміст основних принципів адміністративного судочинства.

40. Провести порівняльну характеристику процесуального становища позивача та відповідача в адміністративному судочинстві.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ І ДОПОВІДЕЙ

1. Поняття і суть адміністративного судочинства.
2. Джерела адміністративного судочинства.
3. Предмет, метод і структура адміністративного судочинства.
4. Принципи адміністративного судочинства
5. Судовий порядок розгляду і вирішення адміністративних спорів.
6. Європейські стандарти справедливого судочинства.
7. Форма і зміст позовної заяви в адміністративних справах.
8. Порівняльна характеристика конституційних і спеціальних принципів адміністративного судочинства.
9. Особливості позовного провадження.
10. Суть спрощеного позовного провадження.
11. Судові рішення в адміністративному судочинстві.
12. Порядок оскарження судових рішень в адміністративних справах.
13. Суть касаційного перегляду судових рішень в адміністративних справах.
14. Роль Верховного Суду у розгляді зразкових справ.
15. Суб'єкти адміністративного судочинства.
16. Завдання виконавчого провадження в адміністративних справах.
17. Порівняльна характеристика адміністративного та цивільного судочинства.
18. Відновлення втраченого судового провадження в адміністративному судочинстві.
19. Суд як учасник адміністративного судочинства.

ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Методи оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті в ході поточного контролю. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час підсумкового модуля – іспиту.

Оцінка за навчальну дисципліну виводиться відповідно до такої системи оцінювання:

Шкала оцінювання

	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінки (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A(90-100)	відмінно
Добре	B(80-89)	дуже добре
	C(70-79)	добре
Задовільно	D(60-69)	задовільно
	E(50-59)	достатньо
Незадовільно	F _x (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F(1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: тестування за принципами ЗНО на основі

комп'ютерних технологій (стандартизовані тести); контрольні роботи; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); аналітичні звіти; реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах; контрольні роботи; вирішення казусів, інші види індивідуальних і групових завдань.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах і малих групах; самоконтролю тощо. Особливого значення має тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень магістрів за допомогою комп'ютерних технологій. При оцінюванні враховуються: активна та продуктивна участь при вирішенні практичних завдань; неординарний підхід у розв'язуванні практичних кейсів; активна участь у модельних іграх; якість підготовлених виступів (зміст, джерела, презентація).

Підсумковий контроль: іспит у формі виконання стандартизованих тестів на комп'ютері.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Базова (основна)

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2005. № 35-36, № 37. - Ст.446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984, додаток до № 51. – Ст.1122 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Про судоустрій і статус суддів України: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2016. - № 31. Стор. 7
– Стаття 545.
5. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. - № 4. – Ст.43.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 № 606- XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. - № 24. - ст. 207.
7. Про національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 40-41, стор. 1970, стаття 379.
8. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. - N 38.- ст.385.
9. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативноправових актів у Міністерстві юстиції України : Наказ МЮУ від 12.04.2005 № 34/5 // Офіційний вісник України . - 2005 р. - № 15. - стор. 312. - стаття 799, код акту 32062/2005

Допоміжна

1. Административно-процессуальное право: Курс лекций / Под ред. проф. И. Ш. Киясханова.– М.: ЮНИТИ-ДАНА,

2004.– 399 с.

2. Адміністративна процедура та контроль за діяльністю адміністративних органів в Угорщині, Польщі, Болгарії, Естонії та Албанії. – К.: Вид-во УАДУ, 1999. – 236 с.

3. Адміністративне судочинство: навч. посіб. / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Х. : Право, 216. -321 с.

4. Адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство: Навчальний посібник / За заг.ред. Т.О. Коломієць, Г.Ю. Гулевської. — К.:Істина, 2007. — 152 с.

5. Адміністративна юстиція: європейський досвід та пропозиції для України / авт.-упоряд. І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. – К. : Факт, 2003. – 514 с.

6. Деякі проблеми забезпечення прав і свобод громадян при здійсненні адміністративного судочинства в Україні / О.О.Небрат // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - Харків, 2008. - Вип. 41. - С. 256-261.

7. Дисциплінарно-деліктне право України: навч. посіб./ Т.С. Аніщенко, Ю.А. Берлач, Д.С. Бондаренко та ін.; за заг.ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова; Запоріз. Нац. Ун-т - К.: Ін Юре, 2016 - 464 с.

8. Кампо В.М., Нижник Н.Р., Шльоер Б.П. Становлення нового адміністративного права України: Нуково-популярний нарис / За заг. ред. В.М. Кампо. – К.: Юридична книга, 2000. – 60 с.

9. Кишинський А.В. Проблеми перегляду справ про адміністративні правопорушення / А.В. Кишинський // Часопис Київського університету права. - №2. – 2010. - С.172-175.

10. Кодекс адміністративного судочинства України (із змінами і доповненнями станом на 01 серпня 2008 року): Наук.-практ. комент. / Комзюк А.Т., Конопльов В.В., Коломоєць Т.О. та ін.; За заг. ред. А.Т. Комзюка. – К.: Юстиніан. – 2008. - 800 с.

11. Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. комет. / Центр політико-прав. реформ ; за заг. ред. Р. О. Куйбіди. – 3-є вид. – К. : Юстиніан, 2009. – 976 с.

12. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: Монографія.- Запоріжжя: Поліграф, 2004.- 404 с.

13. Коломоєць Т.О. Адміністративний процес та адміністративне судочинство : Підручник: // Т.О. Коломоєць – Київ: «Істина», 2008. – 312 с.

14. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: Монографія / За заг. ред. О.М. Бандурки. - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. - 336с.

15. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навчальний посібник. – Київ: Прецедент, 2007. – 613 с.

16. Константий О. Окремі питання оскарження правових актів у порядку адміністративного судочинства / О.Константий // Право України. - К. : Мін'юст України. - 2008. - № 11. - С. 27-34.

17. Короєд С.О. Апеляційне оскарження постанов судів у справах про адміністративні правопорушення: доцільність запровадження / С.О. Короєд // http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=340.

18. Кравчук В. Роль адміністративних судів у забезпеченні законності владно- розпорядчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування / В.Кравчук // Вісник Вищого адміністративного суду України : Офіційне науково-практичне видання / Вищий адміністративний суд України : Юрінком Інтер. - 2008. - № 1. - С. 95-101.

19. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник / За ред. О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2007. – 416 с.

20. Курило О., Биля С. Апеляція на постанову суду про адміністративне правопорушення: перші кроки — перші проблеми / О. Курило, С. Биля // <http://www.info-pressa.com/article-608.html>.

21. Мельник Р.С. Адміністративні процедури в діяльності органів внутрішніх справ України: Навчальний посібник. - Харків: НУВС, 2005. – 115 с.

22. Миронюк Р.В. Адміністративно-деліктний процес: наукові підходи щодо визначення поняття та змісту // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – Ч.І. – 340 с. – С 226-230.

23. Миронюк Р.В. Деякі повноваження органів внутрішніх справ щодо виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України.

– 2001. – №2. – С. 216-224.

24. Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. - №3. – С. 171-179

Інформаційні інтернет - ресурси

1. Єдиний державний реєстр судових рішень
<http://www.reyestr.court.gov.ua/>

2. Сайт Венеціанської комісії:
<https://www.venice.coe.int/webforms/events/>

3. Сайт Верховного Суду:
<https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

4. Сайт Верховної Ради України: <https://rada.gov.ua/>

5. Сайт Європейського суду з прав людини:
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

6. Сайт Конституційного Суду України:
<http://www.ccu.gov.ua/>

7. Сайт Міністерства юстиції України:
<https://minjust.gov.ua/>

8. Система Верховної Ради України щодо пошуку нормативно-правових актів – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

Навчально-методичне видання

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО

Навчально-методичний посібник

Автори: Гордєєв Віталій Володимирович, Паскар Луріка
Лазорівна,